МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» НАПН УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
ЄВРОПЕЙСЬКА ВИЩА ШКОЛА МЕДИЧНИХ І СОЦІАЛЬНИХ НАУК
У ВАРШАВІ (Республіка Польща)
ЛЮБЛІНСЬКА ВИЩА ШКОЛА В РИКАХ (Республіка Польща)
УНІВЕРСИТЕТ МАРМАРА (Турецька Республіка)
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВІАДРІНА
У ФРАНКФУРТІ-НА-ОДЕРІ (Федеративна Республіка Німеччина)
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СЬОГОДЕННЯ: ДОСЯГНЕННЯ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

м. Тернопіль

2026

МІЄР Т. І.,
професор кафедри початкової освіти факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
доктор педагогічних наук,
t.miyer@kubg.edu.ua

ОСОБИСТІСНО-СУСПІЛЬНИЙ ЗМІСТ ФЕНОМЕНА «СТАЛИЙ РОЗВИТОК» В АНАЛІТИЧНИХ ВИКЛАДКАХ

Феномен «сталий розвиток» слід розглядати як складне утворення, в якому значення складових впливає на формування значення феномена. Відповідно до словникового джерела, термін «сталий» одночасно позначає, «1. Те, що не змінюється, зберігає той самий склад, розмір, однакову форму. 2. Те, що не припиняється; довгочасний, розрахований на довгий строк існування» [1, с. 511].

Стосовно терміна «розвиток» доцільним є врахування визначень, сформульованих за реалізованості трьох підходів, а саме:

- філософського – у цьому контексті розвиток являє собою незворотну, спрямовану й закономірну якісну зміну об'єктів (як матеріальних, так і ідеальних), унаслідок яких виникає новий якісний стан об'єкта [5];
- психологічного – розвиток пояснюється як процес зміни психічних функцій та особистості в цілому під впливом взаємодії з іншими людьми, при оволодінні провідною діяльністю, у процесі пізнання світу, самопізнання і самоактивності [4];
- педагогічного – за реалізованості цього підходу розвиток тлумачиться як послідовні кількісні й якісні зміни свідомості та поведінки особистості від народження й до завершення життя під впливом зовнішніх і внутрішніх чинників; становлення людини як суб'єкта культури і життєтворчості [2].

Аналіз попередньо зазначених визначень термінів «сталий» та «розвиток», засвідчує обов'язкову наявність:

- змін, які характеризуються як незворотні, закономірні, спрямовані, послідовні, кількісні та якісні;
- чинників впливу, до яких віднесено зовнішні та внутрішні чинники;
- пізнання, яке спрямовано і на самопізнання, і на пізнання світу.

Виокремлені понятійні акценти термінів «сталий» та «розвиток» склали основу для формування сутнісного змісту терміна «сталий розвиток». Для прикладу наведено таке освітологічне визначення: «сталий розвиток – це процес позитивних, постійно зростаючих культурних, соціально-економічних, політичних, науково-освітніх, технологічних та інноваційних змін, що ґрунтується на узгодженні потреб сучасних і майбутніх поколінь у ресурсах розвитку, упровадженні соціальних стандартів, новітніх технологій і збереженні довкілля в інтересах людини» [3, с. 18].

У таблиці 1 узагальнено представлено характеристики змін, які виокремлено в різних визначеннях термінів ««сталий», «розвиток» та «сталий розвиток».

Таблиця 1

Порівняльна характеристика змін у змісті визначень термінів «сталий», «розвиток», «сталий розвиток»

Спрямованість характеристики	Характеристика змін у визначеннях термінів		
	«сталий»	«розвиток»	«сталий розвиток»
зміни	довгочасні, розраховані на довгий строк існування	незворотні, спрямовані, закономірні, послідовні, кількісні, якісні	позитивні, постійно зростаючі
походження змін відповідно до сфер життєдіяльності	збереження того самого складу	вплив взаємодії з іншими людьми; оволодіння провідною діяльністю; пізнання світу, самопізнання, самоактивність	культурні, соціально-економічні, політичні, науково-освітні, технологічні, інноваційні

Аналізуючи походження змін, які спричинені розвитком та сталим розвитком, варто привернути увагу до: характеристики змін (якісні, позитивні, постійно зростаючі); їх походження (інноваційне, технологічне); сфер вияву в життєдіяльності людини (культурні, соціально-економічні, політичні, науково-освітні); орієнтованості змін (на себе (самопізнання), від себе до світу (пізнання світу в цілому та світу природи зокрема)); цільового призначення (збереження довкілля в інтересах людини й людства; узгодження потреб у ресурсах розвитку, упровадження соціальних стандартів та їх дотримання).

Підсумовуючи, варто зазначити, що попередньо здійснені аналітичні викладки слугують виокремленню у сутнісному змісті феномена «сталий розвиток» особистісного та суспільного значення. За особистісного контексту феномена «сталий розвиток» мова має йти про сталий особистісний розвиток / сталий людський розвиток, яким передбачено прогресивні зміни на рівні конкретного індивідуума, у той час як суспільний контекст феномена «сталий розвиток» поширюється на прогресивний соціально обумовлений процес взаємодії в системі «людство – природа», яким спричинюється сталий розвиток суспільства / сталий розвиток цивілізації.

Особистісно-суспільний зміст феномена «сталий розвиток» базується на: одночасному віднесенні природи до власних цінностей і до цінностей загальнолюдських; розуміння індивідуальної та суспільної причетності до її збереження; самозалученості до активної продуманої діяльності з внесення якісних, позитивних, постійно зростаючих змін. Особистісно-суспільний зміст феномена «сталий розвиток» включає процеси розгортання як людської сутності, так і суспільної, які відповідно найменуються сталим людським розвиток, сталим особистісним розвитком та сталим суспільним розвитком.

Список використаних джерел

1. Короткий тлумачний словник української мови / Уклад.: Д. Г. Гринчишин, В. Л. Карпова, Л. М. Полюга, М. Л. Худаш, У. Я. Єдлінська; за ред. Д. Г. Гринчишина. Київ: Вид. цент «Просвіта». 2010. 600 с.
2. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навчальний посібник. 5-е видання, доповнене і перероблене. Київ, 2007. 656 с.
3. Освітологія: витоки наукового напряму : монографія / За ред. В. О. Огнев'юка; авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, Л. Л. Хоружа, І. В. Соколова, О. М. Кузьменко, О. О. Мороз. Київ: ВП «Едельвейс», 2012. 336 с.
4. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2007. 424 с.

5. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін. Київ: Абрис. 2002. VI. 742 с.

МОХУН М. С.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
спеціальності А5 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
mohunmax140801@gmail.com
КАЛАУР С. М.,
професор кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,
доктор педагогічних наук, професор,
kalaur@tnpu.edu.ua

ЕВОЛЮЦІЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ

Анотація: *У статті проаналізовано процес формування природничо-наукової картини світу як еволюційний шлях накопичення емпіричних даних та фундаментальних наукових трансформацій. На прикладі цивілізації майя розкрито унікальний досвід інтеграції математичних, астрономічних та духовних знань, що розглядається як історичний прототип сучасної міждисциплінарності та STEM-підходів.*

Ключові слова: *природничо-наукова картина світу, цивілізація майя, історико-педагогічний аналіз, сталий розвиток педагога, міждисциплінарність.*

Розвиток природничо-наукової картини світу – це еволюція знань, що поєднує накопичення фактів та фундаментальні наукові перевороти. В освіті ці історичні фази стають основою для побудови методик викладання. Історико-педагогічний аналіз допомагає чітко окреслити етапи, які сформували наше нинішнє розуміння світобудови [1]. Для сучасного педагога розуміння цього шляху є важливим для формування у здобувачів освіти цілісного світогляду, здатності до критичного мислення та сталого розвитку в умовах інформаційної невизначеності.

Зупинимось детальніше на уявленнях людей про Всесвіт у давніх цивілізаціях Нового Світу [2]. Досвід майя демонструє унікальний приклад «інтегрованого навчання» того часу, де математика, астрономія та духовність складали єдине ціле – прототип сучасного підходу до міждисциплінарності.

Протягом II-X століть на півдні сучасної Мексики (півострів Юкатан і штат Чіапас), а також на територіях Гватемали, Гондурасу та Белізу процвітала унікальна та високорозвинена цивілізація майя. Ця культура була представлена містами-державами, що часом існували відокремлено одна від одної через густі тропічні джунглі. Більшість цих центрів занепала ще наприкінці IX століття. У XVI сторіччі спадщину майя остаточно винищили іспанські конкістадори: використовуючи місцеві вірування, вони спалили майже всі тогочасні рукописи, які зберігали історію та знання цього народу. Коли у XIX столітті почалося дослідження руїн майя, науковці виявили залишки грандіозних храмів-обсерваторій. Одне з найславетніших міст, Чічен-Іца (північ Юкатану), засноване у VIII столітті, перетворилося на руїни ще до появи іспанців. Проте його монументальні релігійні та астрономічні споруди (зокрема обсерваторія «Караколь») і сьогодні вражають дослідників.

У чотирьох знайдених рукописах майя було зафіксовано відомості про їхні космогонічні та космологічні уявлення. Крім того, низку текстів вдалося віднайти на кам'яних плитах-стелах.

Подібно до інших давніх цивілізацій, розвиток і поглиблення астрономічних знань у майя були зумовлені переходом від кочівництва до осілого фермерства. Аналогічні процеси спостерігалися і в інших індіанських імперіях – у ацтеків та інків.

З давніх-давен майя, інки та ацтеки вшановували Сонце й Місяць, при цьому не розділяючи космічні явища та погоду. Поряд із культами Неба і Сонця надзвичайно важливими були божества дощу та вітру. Через це жреці проводили регулярні спостереження за небосхилом зі спеціальних майданчиків на верхівках велетенських ступінчастих пірамід. Вони вірили, що всі події в країні та на планеті підпорядковуються небесним законам. Особливе значення надавалося затемненням та руху планет, яким приписували вирішальний вплив на життя суспільства.

Завдяки методичним спостереженням астрономи майя зуміли досить точно обчислити синодичні періоди всіх відомих їм планет. Найбільше уваги вони приділяли Венері, яку називали «Великою зіркою», ймовірно, використовуючи ці дані переважно для астрологічних цілей.

Потреби господарства та релігійні ритуали зумовили швидку появу календаря. Коли європейці вперше дослідили рукописи майя (календарну систему розшифрували навіть раніше за їхню писемність), вони були вражені її прецизійністю, хоча деякі сучасні дослідники ставляться до таких високих оцінок із сумнівом. Еволюція календаря була продиктована не стільки практичними завданнями, скільки ідеологічними та політичними інтересами жрецької еліти. У класичну епоху (II–X ст. н.е.) система постійно уточнювалася та ставала складнішою, особливо її «священна» складова, якою опікувалися жреці. У подальшому через внутрішні конфлікти та війни з сусідами цивілізація занепала, що призвело до втрати багатьох наукових знань.

В основі календаря лежала характерна для майя двадцяткова система числення. Іншим ключовим числом для їхньої астрономії та космології було 13. Шлях Сонця серед зір протягом року вони розділили на 13 зодіакальних сузір'їв. Такий поділ міг ґрунтуватися на давньому календарі, пов'язаному з сидеричним місячним місяцем, за період якого Сонце проходить приблизно 1/13 частину небесного кола.

У класичний період календарний цикл базувався на 13-денному «тижні», де дні лише нумерувалися, та 20-денному «місяці», де кожен день мав і номер, і власну назву. Місяці також мали свої найменування. Таким чином, повне позначення дати включало чотири елементи: номер дня у тижні, назву та номер дня у місяці, а також назву самого місяця. Повний збіг усіх цих параметрів траплявся лише раз на 52 роки. Астрономічний фундамент класичного календаря був досить витонченим. Сонячний рік формували 18 місяців по 20 днів (разом 360), до яких додавали 5 додаткових днів без назв, призначених для «зміни влади божеств». Майя розуміли різницю між 365-

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА, АДАПТАЦІЇ ЙОГО ДО РЕАЛІЙ СЬОГОДЕННЯ

Андреєва Т. Т, Бреус О. В. ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПО ОЗНАЙОМЛЕННЮ ВИХОВАТЕЛІВ З НЕТРАДИЦІЙНИМИ МЕТОДАМИ МАЛЮВАННЯ…….. **3**

Андрійчук О. І. ГОТОВНІСТЬ ПЕДАГОГА ДО ЗМІН ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС РОЗВИТКУ ОСВІТИ…….…..... **4**

Благодир О. О., Рачук В. В. «ФОРМУВАННЯ SOFT ТА HARD SKILLS СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА: БАЛАНС ПРОФЕСІЙНИХ І ОСОБИСТІСНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ»…….. **5**

Велика З.Ф. ОСОБЛИВІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ ЯК ФАКТОРА ПОЗИТИВНОГО ВПЛИВУ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ **……..... 7**

Вітович Л. М. ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ **……... 8**

Вітович Т. Б. РОЛЬ ОСВІТНІХ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ У ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ …….. **9**

Дика Б М., Громова Н. Л. РОЗЛАДИ ДЕПРЕСИВНОГО ХАРАКТЕРУ СЕРЕД МОЛОДІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ……. **10**

Кавецький В. Є. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ В УМОВАХ НОВИХ СУСПІЛЬНИХ ВИКЛИКІВ…….. **11**

Кармазіна М. С. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ЧЕСНОТА, АКТУАЛІЗОВАНА СУЧАСНІСТЮ……... **13**

Корман М. М. КОНЦЕПЦІЯ НЕПЕРЕРВНОГО НАВЧАННЯ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ПРОФЕСІЙНОГО ТА ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА……..…… **15**

Костецький С.М.ПРОЄКТУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СУЧАСНИХ РІЗНОВЕКТОРНИХ НАУКОВИХ ПОГЛЯДІВ **…….. 16**

Кравченко З. І. СЕРТИФІКАЦІЯ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ – ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ…….……. **17**

Кравченко Є. М. ТЕСТУВАННЯ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ……... **18**

Кулик Є. В. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНОЛОГІЙ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ……..... **19**

Листопад О. А., Листопад Н. Л. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ЦІННІСНИЙ ІМПЕРАТИВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА……..... **20**

Лихолат С. Є. РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМ ПІДГОТОВКИ АДАПТАЦІЇ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА В ОСВІТІ……... **22**

Лукіна Т. О. ВИКОРИСТАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ОСВІТНІХ МОНІТОРИНГІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ…….…… **23**

Магера Т. В. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ПЕДАГОГІВ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ…….……. **24**

Мієр Т.І., ОСОБИСТІСНО-СУСПІЛЬНИЙ ЗМІСТ ФЕНОМЕНА «СТАЛИЙ РОЗВИТОК» В АНАЛІТИЧНИХ ВИКЛАДКАХ……..... **26**

Мохун М. С., Калаур С. М. ЕВОЛЮЦІЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ КАРТИНИ СВІТУ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ ……..... **27**

Онищук Л. З. СЕРТИФІКАЦІЯ ПЕДАГОГІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО АУДИТУ В УМОВАХ РЕФОРМИ НУШ……..……..... **28**

Просіна О. В. ДІАЛОГІЧНЕ САМОАВТОРСТВО ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РЕАЛІЙ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ…… **29**

Садовий М.І.,Трифонова О.М.,Соменко Д.В. МІКРОКВАЛІФІКАЦІЇ – ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ НАВЧАННЯ ПРОДОВЖ ЖИТТЯ…….. **31**

Сидорів С. М. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО

ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СЬОГОДЕННЯ: ДОСЯГНЕННЯ, ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

м. Тернопіль, 24 квітня 2026 року

Редколегія: *О. М. Петровський, І. М. Вітенко, О. І. Когут, О. Я. Колодійчук, Г. Р. Корицька, О. Р. Олексюк, В. Я. Гайда, І. І. Подлесна.*

Підписано до друку 07.05.2026 р.
Папір офсетний. Формат 60x84/8
Гарнітура Times New Roman.
Друк офсетний.
Авторських аркушів 42,15
Умов. друк. арк. 45,12.
Обл.-вид. арк. 36,33 . Зам. №05/25/1-3

Видавець та виготовлювач:
ФОП Осадца Ю. В.
м. Тернопіль, вул. 15 Квітня, 2Д/10
Тел. (097) 988-53-23

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.